

РЕЦЕНЗИЯ

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ

НА НАУЧНАТА И ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

Изготвил рецензията: свещ. доц. д-р Стоян Илиев Чиликов

Член на научно жури (Зап. РД 38-479/11.07.2018г.) по провеждане на публична защита на дисертационен труд на тема: „Пресвета Богородица в домостроителството на спасението“

Научна област на Висшето образование: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление 2.4 Религия и Теология

Научна специалност :Догматическо богословие

Име на дисертанта: Георги Красимиров Чочев

Богословски факултет

Катедра „Историческо и систематическо богословие“

Научен ръководител: доц. д-р Любомир Тенекеджиев

1. Данни за дисертанта и процедурата

Докторант Георги Красимиров Чочев е бакалавър по „Теология“ на ПУ „Паисий Хилендарски“ и магистър по „Теология“ на СУ „Св. Климент Охридски“. От 2013г. до 2017г. г-н Георги Чочев е редовен докторант към

катедра „Историческо и систематическо богословие“ и работи върху темата „Пресвета Богородица в домостроителството на спасението“. След като е изпълнил индивидуалния си план през 2017г. е отчислен с право на защита на дисертационния труд. Считаю, че няма нарушения по процедурата.

2. Данни за дисертацията и автореферата

В представения труд „Пресвета Богородица в домостроителството на спасението“ Георги Чочев насочва изследователския си интерес към една от най - значимите теми на православната христология, свързана с личността на Божията майка. Сложността на изследваната тема се съдържа в това, че тя е тясно обвързана с христологичната проблематика. Дисертационният труд е с общ обем от 220 стандартни компютърни страници. Той се състои от предговор, увод, три глави, заключение и библиография, която е систематизирана в няколко главни сектора: извори, литература на кирилица, на латиница, на гръцки език и електронни източници.

Текстът на дисертационното изследване е четивен. Езикът и стилът са в рамките на академичното писане, като приятно впечатление прави книжовната грамотност на автора, доброто излагане на аргументите и задълбочения анализ на съдържанието на основния текст.

Авторефератът отговаря напълно на установените изисквания. Ясно са представени важните моменти от увода и съдържанието на дисертационния текст по глави. Очертани са два научни приноса и са посочени две научни

публикации по изследваната от дисертанта тема, едната от които е под печат, а другата на английски език.

Уводът на дисертационното съчинение е добре структуриран. Авторът подчертава актуалността на темата като я обвързва с антропологията, мястото на първата обожена личност Божията майка в спасението на човека и света и нейния пример и помощ за всяка една човешка личност. Ясно формулирани са предметът и обектът на научното изследване, неговите цели, задачи, и методология. Основните задачи, които си поставя докторанта, са свързани с изследване на изворите на църковното учение за пресвета Богородица, догматите за приснодевството и Богомайчинството, ролята на Приснодевата в домостроителството относно спасението на човека и света. Като особено актуална и положителна считам задачата, която докторантът си поставя, да анализира ролята и значението на Света гора за развитието на православната теотокология, като за целта са изследвани възгледите на св. Григорий Палама, св. Никодим Светогорец, св. Силуан Атонски, Йосиф Ватопедски и Ефрем Арizonски. Историографията в Увода е направена подробно и изчерпателно, като авторът започва със съчиненията на известните му свети отци на църквата, които засягат разгледаната от него проблематика и плавно преминава към научните съчинения, писани в страната и чужбина.

Първа глава на дисертационния труд е „Библейският текст и светоотеческото творчество – основни извори за теотокологията“. В първата подточка на тази първа глава дисертантът систематизира библейското учение

за Божията майка. Като положителен и приносен момент в дисертационния труд отчитам използваната в тази подточка методология с направените паралели Свещено писание - светоотечески текстове по отношение работата с текста. Във втората подточка на тази глава дисертантът представя светоотеческите текстове, писани за личността, девството и Богомайчинството на Мария. В края на тази подточка авторът представя бегло химнографската традиция по темата, което е релевантно на разглежданата от него тема. В тази глава няма оригиналност на съчинението, но тя все пак е въводителна и служи като основа за изложението в следващите глави, в които се очаква да се съдържа същността на изследването. В тази въводителна глава като надграждащ известната фактология намирам анализът, който дисертантът прави преди всичко на трудовете на съответните автори, както и научното си критично отношение, което на места аргументира много добре (с.54 относно съчинението за Успение на Яков от Саруг).

Втора глава на съчинението „Други извори за живота и личността на майката Божия“ е интегрално свързана с предната глава и според мен може да бъде част от нея. В три подточки са описани и анализирани неканоничната литература по темата, иконографските Богородични сюжети и теотокологичните възгледи на някои църковни автори от Света гора, която е известна със своето отношение към Божията майка. Първата подточка на втора глава е вероятно най-добре позната и анализирана от различни интердисциплинарни изследователи. От известните на научната общност

апокрифни текстове във връзка с личността на Божията майка дисертантът акцентира преди всичко на *Протоевангелие на Яков*“, *Животът на Девата и апокрифните текстове във връзка празника Успение Богородично*. Третата подточка на втора глава е озаглавена „История на Света гора - градината на пресвета Богородица“. Акцентът в нея е върху описанието на съчиненията на св. Григорий Палама, св. Никодим Светогорец, св. Силуан Атонски, Йосиф Ватопедски и Ефрем Арizonски. Вероятно в този контекст и би следвало да бъде озаглавена тази последна подточка от втора глава в съчинение по догматическо богословие, а не „История на Света гора“.

Трета глава е със заглавие: „Пресвета Богородица – начало на изкупителното Христово дело“. Тази глава е най-добре разработена в дисертационното съчинение. Налице е анализ на посочения изворов материал в предходните две глави. Дисертантът разглежда живота на св. Богородица и нейния образ като жена, дева и майка, като ги свързва с мястото ѝ в икономията на спасението на човека. Авторът разглежда двата основни Богородични догмата - за девството и Богомайчинството на основата на светоотеческата традиция, като прави кратки паралели и с химнографските текстове на църквата. В трета глава присъства така необходимия за всяко съчинение по Догматическо богословие критически анализ.

Заключението на дисертационния труд резюмира постигнатите резултати от основния текст.

3. Научни приноси

Предложеният дисертационен труд има своите положителни моменти, като очевидно е резултат на продължителен труд. Оригинално формулирана тема, безспорно дисертабелна, която досега не е разработвана в отделни публикувани монографични трудове в родното богословие. Дисертантът е успял да предаде православния възглед относно ролята на Божията майка в домостроителството на основата на светоотеческата и библейската традиция. Отчитайки приносния характер на дисертационния труд на Георги Чочев, бих искал да направя и някои критически бележки:

В дисертационния труд липсва теза (хипотеза), което се отразява върху цялостното съдържание на текста. Поради тази причина той получава повече описателен, отколкото аналитичен характер;

Дисертационният труд би могъл да се структурира, според мен, и по-добре: съчинението се състои от три глави, като първите две глави са изцяло въведителни, описващи изворовия материал, който ще се използва в основната трета и последна глава. Двете глави би могло да се обединят в една, като се увеличи съответно анализът и текстът на основната част на труда в последната втора глава;

Текстът на дисертацията ще бъде добре да бъде издаден, но след богословска редакция. Налице са, според мен, неверни констатации (с.96 относно апокрифните текстове); на места авторският текст е без позовавания на използваната литература и поради тази причина се затруднява работата на

рецензента да се посочат фактологични грешки, както е примерно на с. 48,. с биографични грешки относно св. Йоан Касиан (с. 139-140- относно св. Лъв папа Римски); критическият апарат на места не е пълен: светоотеческите текстове не са цитирани правилно, няма издание (с.38); не са посочени автор и статия (с.78, бел. 223, с.112, бел.325); липсва томът от изданието, по което се цитира (с.42); в други случаи са отбелязани само имената на светите отци без съчинение и издание, като е налице сгрешен превод (с.113, бел. 328 „пръчица на Иесеи“ вместо от корен на Йесей -в смисъл потомък на Йесей); неточно, непълно позоваване на химнографските текстове използвани в дисертационния труд (с. 124, заб.371).

4. Заключение

Въпреки изброените слаби страни на дисертационния труд, считам че неговите научни приноси са достатъчни, за да дам своята положителна оценка. Ето защо заявявам, че ще гласувам „за“ относно присъждането на научно – образователната степен „доктор“ на г-н Георги Красимиров Чочев.

24.07.2018г.

свещ. доц. д-р Ст. Чиликов

София